

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

קטז.

עין משפט נר מצוה

פ א מיי פ"ח מהל' מנה
הל' ו סמג עין מא
טוש"ע א"ח סי' תעט
טע"ב א סי' תעג טע"ו:
פ ח טוש"ע א"ח סי'
תס טע"ב:
פ ט ג ד מיי פ"ח מהל'
מנה הל' יא סמג
עין מא טוש"ע א"ח סי'
תעג טע"ב סי' תע"ה:
צ א ו מיי פ"ח וי"ח
מהל' מנה טע"ב
סמג טוש"ע טע"ב סי':
צ א ד טע"ב וי"ח תע"ה:
צ ב ח מיי פ"ח טע"ב
ה' סי' תע"ה טע"ב:

רבינו חננאל

ד"א לחם עוני מה דרכו
של עני הוא מסיק ואשתו
אופה וכו'. אע"פ שאין
חרוסת מצוה, ואמאי מייתי
ליה משום קפא כדפרישנו
למעלה. ו' אלעזר ברי'
צדוק [אמרי] החרוסת
מצוה, והביא רביה לדבריו
שכן היו תגרי ירושלים
אומרים קחו לכם תבלין
למצוה, מכלל שחרוסת
מצוה, מאי מצוה, ו' לוי
אמר וכו' לתפוח שאמר
החת התפוח עוררתני וכו'.
ו' יוחנן אומר וכו' לויט.
אמר אבי הלכך צריך
לקיחה [לקיחה] וכו'
לתפוח וצריך לסמוכיה
זכר לויט. תגרי חרץ
שבירושלים היו אומרים
בואו וקחו לכם תבלין
למצוה, כגון קמח וכו'.
בו זכר לתבן שבטיט.
וכאן הבן שואל וכו'. ת"ד
אם היה הבן חכם הבן
שואל את אביו ואם לאו
אשתו שואלתו. ואפי' שני
תלמידי חכמים בקיאיין
בהלכות הפסח שואלין
זה את זה מה נשתנה
הלילה הזה מכל הלילות.
ואסיקא אמר רבא שבכל
הלילות אין אנו מטבלין
אפילו פעם אחת הלילה
הזה שתי פעמים. מתחיל
בגנות מאי היא, רבא אמר
מתחלה עובדי כוכבים
היו אבותינו, רב יוסף
אמר עבדים היינו לפרעה.
והאידנא עבדינן כתיבוייהו.

מה דרכו ש"ע עני בפרוסה. נראה דגם המוציא צריך לזכך על
הפרוסה^א וכן משמע בפי' כ"ל מצרכין (בבב"ב דף לט:). דקאמר
הכל מודים לענין פסח שמינת פרוסה בתוך השלימות וכו' אפילו
למ"ד מצרכין על השלימה ופוטור את השלימה אלף על הפרוסה
מזכך על השלימה אלף על הפרוסה
משום מה דרכו של עני כו' ומינתה
בתוך השלימה כפי שיהא נראה שבלע
על השלימה ומשמע דלענין המוציא
קמיידי^ב וקאמר תמר הכי ו' א"ר חייא
בר אבא בשבת חייז לזצוע על
שני ככרות שנאמר לקטו לחם משנה
ועיקר מילתיה דר' חייא בר אבא
בפרק כל כתבי (שבת ד' ק"ח:) אלף להכי
מייתי התם אחר פסח לומר שצריך
שם מנה שלישית משום לחם משנה
וחייז לזצוע על שתי ככרות זין בשבת
זין זייט דאי לאו הכי למה הציא
שם מילתיה דר' חייא וכן פסק רב
אלפס דלריך לזצוע על שתי ככרות
זיוס טוב והטעם לפי שהיה לחם
משנה יורד בערבי ימים טובים
וקשה שאנו מתפללים באתה קדשת
וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל
הזמנים ואמר (בבב"ב פ"ח)
שלח) זמן זכרו זמן קדשו משמע
זייט היה מן יורד ו' וכן היה נוהג
ה"ר מנחם מיוני וה"ר יוס טוב
שהיו מצרכין הכל על הפרוסה^ג אך
ר"י היה מצרכין המוציא על השלימה
והדר על אכילת מנה על הפרוסה
וזצוע משתייה יחד וכן עמא דבר
ולכן עושין על השלישית כרייה כדי
לקיים מצוה ששלשתן:
צריך לסמוכיה וצריך לקיחה.

זכר לדס ומשום הכי קרי ליה טיבולו
במשקה וכן עמא דבר לסמוכי וצעת
אכילה מקלשין אותו זיין וטומן
ובתשובת הגאונים מפרש לעומת
חרוסת צפירות שנדמה לנכסת ישראל
בזיר השייכים (ת) תחת התפוח
עוררתין כפלת הרמון התאנה חנטה
אמרתי אעלה בתמר אגוז אל גנת
אגוז ושקדים על שם שקד הקציה.
על הק: ר' תנ"י חרץ שבידו ש"ס.
משמע דהלכה כר' אלעזר בר' לזוק
וגם כספריים כזכר ר' יוסף וימוקו
עמו וכן עשה ה"ר יוסף בסדרו
חרוסת זכר לויט:

הל"ר זה הוא מרור. הא דלא
אמר כולו מרור משום
דאכלינן שאר ירקות צטיבול ראשון:
בור"ך צ"ל. רב חסדא מוקי לה
בללו דברים (לעיל דף ע"ב) כגון
מימא דאמר חגיגה הצבה עם הפסח
אינה נאכלת אלף לזי ווע"ג דקאמר
התם ואמר רב חסדא וצפרקין
לימיה דרך הגמרא כן:
ואמרתם ובה פסח הוא.
פי' באמירה שצריך
לומר פסח זה שאנו אוכלין ואיתקש
מנה ומרור לפסח ול"ל נמי מנה זו מרור'
ז: סי' פ"ב אהנו בו. י"א שבע
הודאות ולא יותר כנגד ו' רקיעים:
וחותם

אף כאן צפרוסה. לזכך על אכילת מנה.
צרכת המוציא ללא גרע משאר ימים טובים שצריך לזצוע על שתי
ככרות שלימות וכו' מאתח מהשלימות: **א**ף כאן הוא מסיק ואשתו
אופה. כדי שלא תחמיץ: **משום קפא**.
ארס: **קפא דחסא חמא**. מי שאכל
חרוסת וחלה בשביל הקפא יאכל כגון
ויפסח: **קפא דחמא כרסי**. מי שאכל
כגון וקשה לו יאכל כרמי: **המימי**.
ישתה מים חמיין: **קפא דגולוהו**
המימי. ארס של כל ירקות חמיין
רפואה להן: **זכר לתפוח**. שהיו
יולדות צניהן שם בלא עזב שלא
יכירו צהן מצריים דכתיב תחת
התפוח עוררתין (שיר ח:): **לסמוכיה**.
להטיל וללכתו צו הרבה כדי שיהיה
עז וצריך לקהייה להטיל צו תפוחים
ויין ומילתא דאית צו קיחה: **צריך**
לקהייה. זכר לתפוח וצריך לסמוכיה
זכר לטעם: **פזלין**. ירקות שמטבלין
בחרוסת זכר לתבן וחרוסת שכותשים
צו הדק זכר לטעם: **סגרי חרץ**. חנוונים
היושבים אלל חלונותיהם ומוכרין כמו
מלך מן החרכים (שם ט:): **בתנ"י**
וכאן הבן שואל אביו. כאן צמזיגת כוס
שני הבן שואל את אביו מה נשתנה
עכשיו שמוזגין כוס שני קודם אכילה:
גמ'

רשב"ם
אף כאן צפרוסה. לזכך על אכילת
מנה. ושתי שלימות מייחין משום
המוציא ללא גרע משאר ימים טובים
שצריך לזצוע על שתי ככרות וכו'
מאחת מהשלימות: **דרכו של עני**
הוא מסיק ואשתו אופה. ונותנו מיד
לתנור כשנגמר היסקו שירה שמא
יאטמן התנור קודם שידמן עוסקין
שניהם זה צהיסק התנור וזו צהיסקה
אף כאן הוא מסיק ואשתו אופה כדי
שלא תחמיץ: **משום קפא**. שרץ
החרוסת קשה הוא והרי הוא ככרס:
קפא דחסא. מי שאכל חרוסת וחלה
בשביל הקפא יאכל כגון ויפסח:
קפא דחמא כרסי. מי שאכל כגון
וקשה לו יאכל כרמי כרישים:
המימי. ישתה מים חמיין: **קפא**
דגולוהו המימי. ארס של כל הירקות
מיים חמיין רפואה להם: **זכר לתפוח**.
במשנת סוטה (דף י"א): שהיו יולדות
שם צניהם בלא עזב שלא יכירו צהן
מצריים דכתיב תחת התפוח עוררתין
(שיר ח:): **לסמוכיה**. לכתו צו ירקות
הרבה כדי שיהא עזה: **וצריך לקהייה**.
להטיל צו תפוחין דאית ציה קיחה
זכר לתפוח וצריך לסמוכיה זכר לטעם:
פזלין. צמשים שמטבלין בחרוסת
זכר לתבן וחרוסת שכותשין צו הדק
זכר לטעם: **סגרי חרץ**. כמו מלך מן
החרכים (שם ט:). חנוונים היושבים אלל
חנוותיהן ומוכרין: **בתנ"י** וכל
הבן שואל את אביו. כאן צמזיגת
כוס שני הבן שואל את אביו אם
הוא חכם מה נשתנה עכשיו שמוזגין
כוס שני קודם אכילה. ורבינו קבל
מכרז ר' יעקב בן יקר וכן הבן שואל
כמו כן צנות כלפחד (בבב"ב ח)

אף כאן צפרוסה. לזכך על אכילת
מנה. ושתי שלימות מייחין משום
המוציא ללא גרע משאר ימים טובים
שצריך לזצוע על שתי ככרות וכו'
מאחת מהשלימות: **דרכו של עני**
הוא מסיק ואשתו אופה. ונותנו מיד
לתנור כשנגמר היסקו שירה שמא
יאטמן התנור קודם שידמן עוסקין
שניהם זה צהיסק התנור וזו צהיסקה
אף כאן הוא מסיק ואשתו אופה כדי
שלא תחמיץ: **משום קפא**. שרץ
החרוסת קשה הוא והרי הוא ככרס:
קפא דחסא. מי שאכל חרוסת וחלה
בשביל הקפא יאכל כגון ויפסח:
קפא דחמא כרסי. מי שאכל כגון
וקשה לו יאכל כרמי כרישים:
המימי. ישתה מים חמיין: **קפא**
דגולוהו המימי. ארס של כל הירקות
מיים חמיין רפואה להם: **זכר לתפוח**.
במשנת סוטה (דף י"א): שהיו יולדות
שם צניהם בלא עזב שלא יכירו צהן
מצריים דכתיב תחת התפוח עוררתין
(שיר ח:): **לסמוכיה**. לכתו צו ירקות
הרבה כדי שיהא עזה: **וצריך לקהייה**.
להטיל צו תפוחין דאית ציה קיחה
זכר לתפוח וצריך לסמוכיה זכר לטעם:
פזלין. צמשים שמטבלין בחרוסת
זכר לתבן וחרוסת שכותשין צו הדק
זכר לטעם: **סגרי חרץ**. כמו מלך מן
החרכים (שם ט:). חנוונים היושבים אלל
חנוותיהן ומוכרין: **בתנ"י** וכל
הבן שואל את אביו. כאן צמזיגת
כוס שני הבן שואל את אביו אם
הוא חכם מה נשתנה עכשיו שמוזגין
כוס שני קודם אכילה. ורבינו קבל
מכרז ר' יעקב בן יקר וכן הבן שואל
כמו כן צנות כלפחד (בבב"ב ח)

אף כאן צפרוסה. לזכך על אכילת
מנה. ושתי שלימות מייחין משום
המוציא ללא גרע משאר ימים טובים
שצריך לזצוע על שתי ככרות וכו'
מאחת מהשלימות: **דרכו של עני**
הוא מסיק ואשתו אופה. ונותנו מיד
לתנור כשנגמר היסקו שירה שמא
יאטמן התנור קודם שידמן עוסקין
שניהם זה צהיסק התנור וזו צהיסקה
אף כאן הוא מסיק ואשתו אופה כדי
שלא תחמיץ: **משום קפא**. שרץ
החרוסת קשה הוא והרי הוא ככרס:
קפא דחסא. מי שאכל חרוסת וחלה
בשביל הקפא יאכל כגון ויפסח:
קפא דחמא כרסי. מי שאכל כגון
וקשה לו יאכל כרמי כרישים:
המימי. ישתה מים חמיין: **קפא**
דגולוהו המימי. ארס של כל הירקות
מיים חמיין רפואה להם: **זכר לתפוח**.
במשנת סוטה (דף י"א): שהיו יולדות
שם צניהם בלא עזב שלא יכירו צהן
מצריים דכתיב תחת התפוח עוררתין
(שיר ח:): **לסמוכיה**. לכתו צו ירקות
הרבה כדי שיהא עזה: **וצריך לקהייה**.
להטיל צו תפוחין דאית ציה קיחה
זכר לתפוח וצריך לסמוכיה זכר לטעם:
פזלין. צמשים שמטבלין בחרוסת
זכר לתבן וחרוסת שכותשין צו הדק
זכר לטעם: **סגרי חרץ**. כמו מלך מן
החרכים (שם ט:). חנוונים היושבים אלל
חנוותיהן ומוכרין: **בתנ"י** וכל
הבן שואל את אביו. כאן צמזיגת
כוס שני הבן שואל את אביו אם
הוא חכם מה נשתנה עכשיו שמוזגין
כוס שני קודם אכילה. ורבינו קבל
מכרז ר' יעקב בן יקר וכן הבן שואל
כמו כן צנות כלפחד (בבב"ב ח)

כלומר דין הוא שיהא שואל צמזיגת כוס שני מה נשתנה: **מטבלין פעם אחת**. טיבול ירקות בתוך הסעודה ובגמרא פריך לה: **שתי פעמים**.
טיבול ראשון דשאר ירקות וטיבול שני דמרור: **הלילה הזה כולו לזי**. צמן צמית המקדש קיים היה שואל כן: **ולפי דעמו של בן אביו נאמר**.
אם מצין הרבה יפרש הכל: **מתחיל בגנות**. מפרש בגמרא: **גב' אטו כל יומי לא סגיאל דלא מטבלין**. דקמני שבכל הלילות
(אין) אנו מטבלין פעם אחת. אבל אשבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות ליכא למיפרך הכי דהתם ה"ק בכל הלילות אין אנו
מתחילין אחר מרור: **היוצא לדרכיך**. בתמיה. הא משום הכיאל דמיוקווקת כדי שישאלו קעבדין: **אלף אמר רב ספרא כו'**. מהכא
שמעתי דכפי אית לן למימר שבכל הלילות אין אנו מטבלין [אפלין] פעם אחת והאומר אין אנו חייבין לטבול שישוה הוא צידו: **פסח**
ואמר. לאחר שאילת לומר התחיל לומר עבדים היינו וגומר הגדה בשבת והרואה כלומר כן עשה לנו הקציה שיהיו עבדים והואילינו משם:
מתני'

(א) יורקת הענין הרך,
(ב) לעיל ע"ב, (ג) [מטבלין]
ועי' חו"ט ונמנה
שנמשיות וכן צפיקא
גמ' דבבב"ב, (ד) [אלף]
מי, (ה) [אלף וירוסת],
(ו) [בבב"ב שם ובשנת קח:
אחא רבי אבא], (ז) [ועי'
מוספות עירובין דר"ה
ואין ומוספות צ"ה: דר"ה
והי"א, ח] [ש"ך לע"ג],
(ט) [אלף שם],

תורה אור השלם
1. וְעִנְיָהּ וְאִמְרָתָהּ לִפְנֵי יְיָ
אֱלֹהֶיהָ אִמְרֵי אָבִד אָבִי
וְיָרַד מִצְרַיִם וְיָרַד שָׁם
בְּמַחְצֵי מַעֲטָה וְיָרַד שָׁם לִגְוִי
גְדוֹל צַעֲזוֹת וְרַב:
דברים כו ה'

הגהות מהר"ב
רגשבורג
[א] גמ' אמר ליה פטרמן
מלמד מה נשתנה י"ב
הטעם על ז' ארס היה
מוסר ארס ונעשה מוגלג
(האורח ח"א סי' ע"ג)
שבכל הלילות. של אנו
ימים טובים וצמות, אנו
אוכלים חמין ומצוה. לא
סגי ללא אכלין זו חמין זו
מנה דכתיב כהו עונג הוא
הסעודה (מחזור וי"ט ע"ח
292). כולו צלי. ואפילו
התמנה (לעיל ע"ב).

מוסף רש"י
זכר לתפוח. י"א זכר
לתפוח כשיו טוש"ע
הטעם על ז' ארס היה
מוסר ארס ונעשה מוגלג
(האורח ח"א סי' ע"ג)
שבכל הלילות. של אנו
ימים טובים וצמות, אנו
אוכלים חמין ומצוה. לא
סגי ללא אכלין זו חמין זו
מנה דכתיב כהו עונג הוא
הסעודה (מחזור וי"ט ע"ח
292). כולו צלי. ואפילו
התמנה (לעיל ע"ב).

מוסף תוספות
א. והיינו ברכת המוציא
שמברך העני כל ימות
השנה אף כאן בפסח יברך
המוציא על הפרוסה. מוס'
הלא"ש. ב. [ד]באמי
דפליגי בכל ימות השנה
בפרוסת המוציא מודים
בפסח דבעינין אפרוסה.
מוס' רי"ד מהרש"א
תלפ"ג. ג. ולא היה נוגע
כלל בשלימה דאניה אלא
משום לחם משנה. מוס'
הלא"ש צמית לט: